

Preek bij de 7^e zondag na Epifanie, 19 februari 2023, Alkmaar
Exodus 22:21-27, 1 Korinthiërs 3:16-23, Matteüs 5:33-48

Leg geen eed af, keer als je geslagen wordt de andere wang toe en heb je vijand lief. In de bergrede, waar we al een aantal zondagen naar luisteren, houdt Jezus ons voor dat onwaarheid spreken, geweld en beperkt liefhebben in strijd zijn met het Koninkrijk van God. Over dat zweren van een eed gesproken: dat komt in de bijbel best vaak voor. Zweren is het uitspreken van een eed of gelofte waarbij je God als getuige aanroept. Daarmee zeg je dan dat als je je niet zou houden aan die belofte, dat God je dan straffen mag. Zo zwoor Esau plechtig dat hij zijn eerstgeboorterecht aan Jacob zou afstaan, en zei Elisa tegen de profeet Elia: Zo waar de Heer leeft, ik zal je niet verlaten. Ook in de tijd waarin Jezus leefde bestond er geen algemeen verbod op het afleggen van een eed, enkel het oude gebed dat je geen valse eed mag afleggen. Jezus verbreedt dit gebod door te zeggen: leg geen enkele eed meer af! Hij doet dat vanuit het verlangen naar een samenleving waarin elk spreken van mensen betrouwbaar en waar is en dat het zweren van een eed dus gewoon niet meer nodig is. Eén van de problemen van onze pluralistische en digitale wereld is dat waarheidsgetrouwe uitspraken vaak maar moeilijk te onderscheiden zijn van gedeeltelijke waarheden, onduidelijkheden en kwaadwillig vertelde leugens. Je kunt je er tegenwoordig over verbazen dat samenzweringstheorieën en desinformatie nogal eens evenveel ruimte krijgt als goed doordachte en breed gedragen informatie. Met zijn oproep om te streven naar waarheid en gerechtigheid – die twee hangen niet voor niets samen – herinnert Jezus ons eraan dat leugens de gemeenschap tussen mensen beschadigen terwijl de waarheid de mensen bevrijdt en gemeenschap herstelt. De gemeenschap van christenen kan dan een plaats zijn waar oprecht gezocht wordt naar waarheid - hoe gebroken en onvolledig misschien ook, want ons kennen is beperkt - en waar verschillende perspectieven, ervaringen en verhalen samengebracht kunnen worden. Dat is verrijkend voor zowel de gemeenschap als ons begrip van de wereld, elkaar en van God.

Als Jezus spreekt over het toekeren van de andere wang haalt hij het oude gebod aan waarin het 'oog om oog' en 'tand voor tand' geldt. Het is belangrijk om te zien dat dit gebod niet opgeschreven is om geweld te legitimeren, maar juist om het binnen de perken te houden. Als je iemand je iets misdoet, sla dan niet tien keer zo hard terug alleen omdat je het kunt, maar laat je reactie in verhouding staan tot wat je is aangedaan. Maar ook deze aanwijzing voert Jezus verder. Sla helemaal niet terug, zegt hij. Probeer altijd de kringloop van geweld te doorbreken. Dat zal niet altijd zo eenvoudig zijn, zeker niet als we bijvoorbeeld denken aan het geweld dat op dit moment plaatsvindt in de Oekraïne, of, dichterbij, geweld in huiselijke sfeer tegen volwassenen of kinderen. Je kunt een agressor toch ook niet zomaar zijn gang laten gaan, en leed laten veroorzaken. En toch kan ook dan de aanwijzing die Jezus geeft blijven gelden: laat wat je doet gericht zijn op herstel van gerechtigheid en een eind

aan het geweld, en niet op wraak.

Nauw hiermee verbonden is de oproep van Jezus om niet alleen je naaste lief te hebben, zoals ook al in de wet van Mozes staat, maar ook je vijand. Ernaar streven dat je tegenstander je naaste kan worden, die je liefhebt zoals jezelf: een mens van wie je verwachtingen kunt hebben en een mens waarvoor je ook begrip hebt, een mens die beperkt is zoals jij het ook bent, een mens die nodig heeft wat jij ook nodig hebt. Want als je enkel je vrienden en familie liefhebt, hoe bijzonder is dat? vraagt Jezus. Doen ook mensen die nergens in geloven niet precies hetzelfde? Wees dus volmaakt zoals je hemelse Vader volmaakt is.

Dat laatste is wel ineens een onrustbarende slotzin. Waarom zouden we volmaakt moeten zijn, en sinds wanneer is het goed om dat van een mens te vragen? Is het verlangen om volmaakt te zijn niet eerder een valkuil voor ieder die worstelt met onzekerheid; is volmaakt willen zijn niet een verlangen dat mensen overvraagt en hen verkrampst en beschadigt?

Het Griekse woord dat hier in de grondtekst van het evangelie staat en dat vaak met volmaakt wordt vertaald, is *teleioi*, wat heel letterlijk betekent: het doel bereikt, volwassen. Dat is wat anders dan wat wij gewoonlijk onder volmaakt verstaan, want daaronder verstaan we toch perfect en foutloos. Maar er staat dus veel meer: wordt zoals je bedoeld bent, een compleet en volwassen mens. Een mens die genezen en geheeld is ook. Het streven naar waarheid en betrouwbaarheid in wat je zegt, zo weinig mogelijk geweld gebruiken en moeite doen om je tegenstander als medemens te zien, doen niet alleen iets goeds voor de ander maar ook iets goeds voor jezelf: daarin zit groei en genezing. Je wordt een volmakter mens, in de zin van completer, als je je niet vastzet in boosheid, als je je niet afsluit voor gedachten die je niet wilt of dingen waar je je voor schaamt, als je open staat voor mensen en hen niet in hokjes plaatst of te snel veroordeelt.

Het doet denken aan de woorden die God sprak bij de schepping van de mens: En God zag dat het goed was: volledig in al zijn beperktheid, volmaakt als de mens juist die beperktheid onderkent en omarmt, van jezelf, van anderen. In die zin volmaakt worden is zeker ook een uitdaging, maar wel één die een mens góed kan doen. Probeer altijd waar en oprecht te spreken. Beteugel het geweld in jezelf. En probeer altijd ieder mens te zien als kind van God.

Amen